

'Mijn hart ging op ...'

Op 4 januari 1866 berichtte Hofstede de Groot aan M. Cohen Stuart, de secretaris van het 'Comité tot voorbereiding der algemeene bijeenkomst van leden en vrienden der Evangelische Alliantie', dat hij en zijn vrienden zouden komen. Toen De Groot schreef kende hij Stuart in ieder geval van de jaarvergadering van het NZG van 1864; ook zal hij zich herinnerd hebben hoe zij, ieder op zijn wijze, in het begin van 1862 in het krijt getreden waren voor A.L.G. Bosboom-Toussaint, nadat zij aangevallen was door Busken Huet. Stuart reageerde dadelijk met een persoonlijk schrijven, waarin hij het voornemen der Groningers waardeerde als 'een *daad* van vertrouwen en een *feit* van gewicht'.³¹ Spoedig kwam er weer een brief van De Groot en daarna nog een. In zijn derde brief bood de hoogleraar heel enthousiast aan om in de 3e sectie ('Het Evangelie en de wetenschap') te spreken over een 'hoogst gewichtige vondst tot staving van de authenticiteit van den N[ieuw] testamentischen Canon'. Toen Stuart in de comité-vergadering van 25 januari De Groots aanmelding ter tafel bracht, waren ook zijn medeleden 'allen, min of meer' verblijd; het aanbod om te spreken werd ter beantwoording aan het bestuur van de 3e sectie doorgegeven.³²

Waarschijnlijk had De Groot zijn tweede en derde brief aan Stuart reeds verzonden, toen hij een circulaire ontving van het bestuur van de 4^e sectie ('Christelijke Philanthropie'). Voorzitter van dit bestuur was Heldring. Verschillende andere bestuursleden, zoals de naar Amsterdam vertrokken Posthumus Meyjes, diens collega aldaar C. Adama van Scheltema en de Groningse hoogleraar Valetton, waren ook geen onbekenden voor De Groot.³³ In de circulaire werden twaalf vragen opgesomd. Volgens het later door De Groot meegedeelde besloot het stuk aldus: 'Een eenigzins spoedig antwoord aan onzen Secretaris zal ons aangenaam zijn; zoo mogelijk voor 1 Februarij a.s., indien Gij meer bijzonder wenschtet een of ander dezer stellingen ter sprake gebragt te zien, of het woord er over te voeren'.³⁴ De

31. P. Hofstede de Groot, *Iets*, 4v.; M. Cohen Stuart, *Aan den hoogleeraar P. Hofstede de Groot*. Eene rechtvaardiging en verklaring, Rotterdam 1866, 8-10. In het stukje van Stuart wordt als datum van diens eerste brief '16 Jan.' genoemd; de door Hofstede de Groot gegeven datum 6-11-1866 is de juiste. Zie voor de verdediging van Bosboom-Toussaint: Cossee, *M. Cohen Stuart*, 83v.; P. Hofstede de Groot, *Het zelfstandig oordeelen der gemeente over Bijbel en Christendom* ..., Groningen 1862.

32. M. Cohen Stuart aan C.P. Hofstede de Groot, 25-5-1866; Archief Hofstede de Groot 16; vgl. *Aan*, 10. Alleen in dit schrijven van Stuart is sprake van de beide volgende brieven van P. Hofstede de Groot en van diens aanbod om te spreken.

33. *Iets*, 6-8. Zie voor het contact met Heldring: Vree, *Groninger godgeleerden*, 224; voor dat met Van Scheltema: diens brieven aan P. Hofstede de Groot, 1-1-1856 en 18-11-1867; K.B. 424 B 6. Zie ook noot 34.

34. *Iets*, 7. Uit kiesheid liet P. Hofstede de Groot de naam van de secretaris weg uit de tekst. Diens naam en die van andere bestuursleden der 4^e sectie zijn te vinden in een andere, waarschijnlijk oudere versie van de circulaire; deze versie is eveneens gedateerd 's Hage, 14 December 1865', maar wijkt in de bewoordingen van het besluit sterk af (als inzendingstermijn wordt bijvoorbeeld 25 januari genoemd). Deze andere versie komt voor in een album (met het opschrift 'Evangelische Alliantie Amsterdam 1867') dat, blijkens een inliggende brief van I.H. Raabe aan J.H. Gunning,